

# Innhold

<b>Forord 1. utgave</b> .....	13
<b>Forord 2. utgave</b> .....	15
<b>Bokens innhold og oppbygging</b> .....	17
<b>Sentrale begreper</b> .....	20
Psykisk utviklingshemming .....	20
Psykisk lidelse .....	20
Bokens hovedperson .....	20
Betegnelser på fagpersoner .....	21
Diagnose .....	21
Diagnostisk overskygging .....	21
Psykometri .....	22
Autismespekterforstyrrelse .....	22
Idiosynkrasi .....	22
Affektiv lidelse .....	23
Psykose .....	23
Miljøterapi vs. miljøarbeid .....	23
<b>DEL 1 INTRODUKSJON</b>	
<b>Kapittel 1</b>	
<b>Kunnskapsgrunnlaget</b> .....	27
<i>Trine Lise Bakken</i>	
Et historisk tilbakeblikk .....	27
Kunnskapsstatus .....	28
Utredning – en forutsetning for behandling? .....	29
Psykososiale behandlingsformer .....	31
Miljøbehandling .....	31
Biologiske behandlingsformer .....	32
Psykiske helsetjenester .....	32
Referanser .....	33
<b>Kapittel 2</b>	
<b>Særlige utfordringer</b> .....	37
<i>Trine Lise Bakken</i>	
Diagnostisk overskygging .....	37
Atypiske symptomer .....	38
Mangel på kunnskap .....	39
Uvanlig kommunikasjon – autisme og utviklingshemming .....	40
Referanser .....	41

<b>Kapittel 3</b>	
<b>Behov for behandling og friskvern</b> . . . . .	44
<i>Lena Nylander</i>	
Diagnostikk og behandling av psykisk lidelse . . . . .	44
Utredning og behandling ved utviklingshemming . . . . .	46
Fordeler og ulemper ved psykiatrisk diagnose . . . . .	48
Friskvern . . . . .	50
Fysiske behov . . . . .	51
Mentale behov . . . . .	52
Risikofaktorer . . . . .	53
Oppsummering . . . . .	54
Referanser . . . . .	55
<b>Kapittel 4</b>	
<b>Selvrapportering, samvalg og medforskning</b> . . . . .	56
<i>Trine Lise Bakken</i>	
Innledning . . . . .	56
Selvrapportering . . . . .	57
Å delta i utredning av psykisk lidelse . . . . .	60
Samvalg . . . . .	62
Medforskning . . . . .	64
Medforskning og utviklingshemming . . . . .	65
Prosjekter i Norge . . . . .	66
Oppsummering . . . . .	67
Referanser . . . . .	67
<b>DEL 2 PSYKOSOSIALE BEHANDLINGSMETODER</b>	
<b>Kapittel 5</b>	
<b>Å møte mennesker i terapirommet</b> . . . . .	73
<i>Tullie Severin</i>	
Innledning . . . . .	73
Terapeutens oppgaver . . . . .	74
Humor og «lek» . . . . .	75
Å avvike fra rammene . . . . .	75
Reparasjon og gjenoppretelse . . . . .	76
Omgivelsene . . . . .	76
Oppsummering . . . . .	77
<b>Kapittel 6</b>	
<b>Angstlidelser</b> . . . . .	78
<i>Elisabeth Wigaard og Trine Lise Bakken</i>	
Innledning . . . . .	78
Angst hos personer med utviklingshemming . . . . .	79
Årsaker og sammenhenger . . . . .	81
Kognitiv overbelastning . . . . .	81
Betinging, generalisering og fluktreaksjon . . . . .	83

Symptomer .....	83
Utredning .....	84
Somatiske undersøkelser .....	85
Behandling .....	85
Målsetting .....	86
Hensiktsmessige miljøtilrettelegginger .....	87
Spesifikke behandlingstiltak – tilpassede intervensjoner .....	87
Psykoedukasjon – sosiale historier .....	88
Selvhjelpskort .....	91
Kognitiv terapi – kognitiv atferdsterapi .....	91
Avspenningsøvelser .....	93
Sanseterapi .....	93
Legemiddelbehandling .....	94
Petter .....	94
Oppsummering .....	97
Referanser .....	97
<b>Kapittel 7</b>	
<b>Depresjon</b> .....	100
<i>Trine Reippuert Knudsen</i>	
Innledning .....	100
Depresjon hos personer med utviklingshemming .....	101
Årsaker og sammenhenger .....	102
Tidlig sårbarhet .....	103
Utløsende hendelser – stressfaktorer .....	103
Vedlikeholdende faktorer .....	104
Symptomer .....	106
Utredning .....	107
Behandling .....	108
Psykoedukasjon .....	109
Psykoterapi .....	110
Miljøterapi .....	111
Legemiddelbehandling .....	112
To fortellinger om depresjon .....	112
Oppsummering .....	114
Referanser .....	114
<b>Kapittel 8</b>	
<b>Bipolar stemningslidelse</b> .....	116
<i>Kent Thuresson og Peter Berglund</i>	
Innledning .....	116
Bipolar lidelse hos personer med utviklingshemming .....	117
Årsaker og sammenhenger .....	118
Symptomer .....	119
Utredning .....	120
Differensialdiagnoser .....	121
Behandling .....	122

Psykososial behandling .....	122
Miljøbehandling .....	123
Samhandling .....	123
Søvn og hvile .....	123
Begrense stimuli .....	124
Grensesetting .....	124
Ernæring .....	124
Legemiddelbehandling .....	124
Carl Erik .....	126
Oppsummering .....	127
Referanser .....	128
<b>Kapittel 9</b>	
<b>Psykotiske lidelser</b> .....	130
<i>Trine Lise Bakken</i>	
Innledning .....	130
Psykose hos personer med utviklingshemming .....	131
Årsaker og sammenhenger .....	132
Symptomer .....	133
Utredning .....	135
Behandling .....	136
Legemiddelbehandling .....	137
Psykososial behandling .....	137
Miljøbehandling .....	139
Lise .....	140
Oppsummering .....	141
Referanser .....	141
<b>Kapittel 10</b>	
<b>Tvangslidelse</b> .....	146
<i>Jarle Eknes</i>	
Innledning .....	146
Tvangslidelse hos personer med utviklingshemming .....	148
Autisme .....	148
Årsaker og sammenhenger .....	148
Arvelighet .....	148
Nevrologiske og biokjemiske avvik .....	148
Psykologiske sammenhenger .....	149
Symptomer .....	149
Kortvarig gevinst og langvarig forverring .....	151
Unntak .....	152
Nye arenaer .....	152
Utredning .....	152
Kriterier .....	152
Differensialdiagnostikk .....	152
Autisme .....	153
Angst .....	153

Psykose .....	154
Behandling .....	154
Eksponeringsbehandling .....	155
Behandling for personer med utviklingshemming .....	155
Treningsteam .....	156
Hovedtreners rolle .....	156
Hjelpetreners rolle .....	157
Andre nærpersoners rolle .....	158
Hovedpersonens rolle .....	158
Oppsummering .....	158
Referanser .....	159
<b>Kapittel 11</b>	
<b>Posttraumatisk stresslidelse</b> .....	161
<i>Arvid Nikolai Kildahl og Trine Lise Bakken</i>	
Innledning .....	161
PTSD hos personer med utviklingshemming .....	163
Årsaker og sammenhenger .....	164
Symptomer .....	165
Iver og Gerd .....	166
Utredning .....	167
Faseorientert behandling .....	169
Stabilisering .....	170
Samtalebehandling – psykoedukasjon .....	171
Miljøbehandling .....	173
Legemiddelbehandling .....	175
Bearbeiding .....	175
Samtalebehandling – eksponering .....	175
Eye movement desensitization and reprocessing therapy (EMDR) ..	177
Traumefokusert kognitiv atferdsterapi .....	177
Gruppeterapi .....	178
Eksponering i miljøbehandling .....	178
Oppsummering .....	179
Referanser .....	179
<b>Kapittel 12</b>	
<b>Personlighetsforstyrrelse</b> .....	183
<i>Trine Elisabeth Iversen og Trine Lise Bakken</i>	
Innledning .....	183
Personlighet – begrep og tilstand .....	184
Årsaker og sammenhenger .....	185
Personlighetsforstyrrelse hos personer med utviklingshemming .....	187
Utredning .....	187
Behandling .....	189
Behandling for personer med utviklingshemming .....	190
Døgnbehandling .....	191
Unni .....	191

Psykoterapi .....	192
Psykodynamisk psykoterapi .....	193
Overføringsfokusert psykoterapi og affektforberedelse .....	193
Mentaliseringsbasert terapi .....	193
Kognitiv terapi / skjematerapi og dialektisk atferdsterapi (DAT) .....	194
Ferdighetstrening .....	195
Miljøbehandling .....	195
Vurdering av selvmordsfare .....	196
Behandlingsprinsipper i hjemmemiljøet .....	197
Oppsummering .....	198
Referanser .....	198
<b>Kapittel 13</b>	
<b>Spiseforstyrrelse hos personer med mer alvorlig utviklingshemming ..</b>	<b>201</b>
<i>Oddbjørn Hove</i>	
Innledning .....	201
Spiseforstyrrelse hos personer med utviklingshemming .....	202
Årsaker og sammenhenger .....	203
Utredning .....	204
Behandling .....	205
Siri Ann .....	206
Oppsummering .....	211
Referanser .....	213
<b>Kapittel 14</b>	
<b>Hyperkinetisk forstyrrelse – ADHD .....</b>	<b>215</b>
<i>Mette Egelund Olsen</i>	
Innledning .....	215
ADHD hos personer med utviklingshemming .....	216
Årsaker og sammenhenger .....	216
Symptomer .....	217
Utredning .....	218
Behandling .....	219
Overordnede prinsipper .....	219
Feedforward – pedagogiske skinner .....	220
Støttesystemer .....	221
Individualterapeutens rolle .....	222
Legemiddelbehandling .....	222
To historier .....	222
Oppsummering .....	224
Referanser .....	224
<b>Kapittel 15</b>	
<b>Tics og Tourettes syndrom .....</b>	<b>226</b>
<i>Per Lindsø Larsen</i>	
Innledning .....	226
Symptomer .....	226

Utredning .....	228
Behandling .....	228
Ola og Jørgen .....	229
Oppsummering .....	230
Referanser .....	231
<b>Kapittel 16</b>	
<b>Demens</b> .....	232
<i>Elisabeth Wigaard</i>	
Innledning .....	232
Demens hos personer med utviklingshemming .....	233
Årsaker og sammenhenger .....	234
Symptomer .....	235
Spesifikke kognitive svikttegn .....	235
Atferdsmessige svikttegn .....	236
Utredning .....	238
Diagnosespesifikk svikt .....	238
Funksjonsfall med andre årsaker enn demens .....	238
Endringer i vanlig fungering og gradvis forverring .....	239
Behandling og tilrettelegging .....	239
Økt bistand som overordnet prinsipp .....	240
Tilrettelegging ved redusert hukommelse .....	241
Tilrettelegging ved visuospatial svikt .....	241
Tilrettelegging ved redusert eksekutiv fungering .....	241
Generell tilrettelegging .....	242
Frida .....	242
Oppsummering .....	244
Referanser .....	244
<b>DEL 3 BIOLOGISKE BEHANDLINGSMETODER</b>	
<b>Kapittel 17</b>	
<b>Legemiddelbehandling</b> .....	249
<i>Kurt Sørensen</i>	
Innledning .....	249
Generelt om medikamenter ved psykisk lidelse .....	250
Neuroleptika .....	252
Stemningsstabiliserende midler .....	255
Antidepressiva .....	257
Anxiolytika .....	258
Hypnotika .....	259
Midler mot ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder .....	259
Demensmidler .....	260
Over- og undermedisinering .....	261
Bivirkningsovervåkning .....	262
Referanser .....	263

<b>Kapittel 18</b>	
<b>Bivirkninger av legemiddelbehandling ved samtidig utviklingshemming og psykisk lidelse</b> . . . . .	265
<i>Trine Lise Bakken og Maria Hagen Engebretsen</i>	
Innledning . . . . .	265
Bivirkninger hos personer med utviklingshemming/autisme . . . . .	266
Bivirkninger eller symptomer? . . . . .	268
Bivirkninger ved bruk av antipsykotika . . . . .	269
Bivirkninger ved bruk av antidepressiva . . . . .	270
Bivirkninger ved bruk av stemningsstabiliserende midler . . . . .	271
Bivirkninger ved angstdempende medikamenter . . . . .	272
Bivirkninger ved bruk av sentralstimulerende midler . . . . .	272
Bivirkninger ved bruk av sovemidler . . . . .	272
Observasjon og fordeling av arbeidsoppgaver . . . . .	273
Systematisk bivirkningsmonitorering . . . . .	273
Oppsummering . . . . .	274
Referanser . . . . .	274
<b>Kapittel 19</b>	
<b>ECT – Electro Convulsive Therapy</b> . . . . .	276
<i>Kurt Sørensen</i>	
Innledning . . . . .	276
Indikasjoner for behandling . . . . .	278
Behandling . . . . .	278
Behandling med ECT hos personer med utviklingshemming . . . . .	280
Maja og Jørgen . . . . .	281
Oppsummering . . . . .	282
Referanser . . . . .	282
<b>Kapittel 20</b>	
<b>Lysbehandling</b> . . . . .	283
<i>Per Lindsø Larsen</i>	
Innledning . . . . .	283
Vinterdepresjon . . . . .	283
Lysbehandling . . . . .	285
Effekt av lysbehandling . . . . .	286
Lysbehandling og utviklingshemming . . . . .	287
Referanser . . . . .	287
<b>Om forfatterne</b> . . . . .	289
<b>Stikkord</b> . . . . .	293